

de Heeren
tersche talen
of van het
Dr. H. F.
ederl. Geref.

en vele
van in het
het gebied
kunde, Ge-
verken over
en Ro-
over God-
is en ene
de verame-

aanvraag

teit.

is het voor-
Hooglee-
treden.
min Lohman
uden ener
het Recht,
te rede met
ord en die
omrent het
de studien
uit te gaan.
den laatste
gewicht der
hoogschool
de eerste
en enkelen
klein getal
moed, dat
loop het van
gebied onze
roeping te
te boveng-
vrienden
den heer
ons daarin
bij ons de
wijs te ont-
staat boven-
overheids-
verwerven,
het bekle-

oekomst de
rsiteit heeft
is te dagen.
gen gingen
n wijngaard.
en werd nu
te treden.
och stemme
den Heere;
arme geest-
postel na te
eid niet ijdel

HOVV.

J. Wisse te
A. Peters te
sterhoff te
E. de Vries
or den heer
den heer J.
door Ds. D.
r den heer
or den heer
2; door Ds.
7; door den
f 141; door
14; door den
3; door den
gh f 91.50;
broek f 133;
brugge f 50;
Minnetgaa
te Kollum
te Vollen-
konknyzen
er J. Duym
het Loc-
en heer G.
ents-veere-
den heer A.
door den
n den heer
door den
f 448.42;
er. kerk te
broek f 101;
an idem te
stroe f 10;
van idem
Bodegrave
Hoek van
o; van idem
Aar f 2.75;
van idem
ring f 1.60;
den in de
poorwegbe-
idem te
te Heer
etgum f 51
Comité te
eraad f 25;
sterven te
een lid der
f 2; door
f 15; door
van N. N.
o; van den

Harlingen.
Da. Vethake
gekomen:
Harlingen,
er den heer
nivers-
ver den heer
het busje
an de Ned.
H. f 50;
indinnen te
e der Ned.

meester.

RUKKERIJ,
IDAM.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag vóór namiddag te 12 uur worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 16 November 1890. N°. 673

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.30. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 16 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

Van het heilig Avondmaal.

ZONDIGSAFDEELING XXVIII.

In het zweet uws aanschijns
zult gij brood eten.
Gen. 3: 19a.

VI.

De door Christus voor het heilig Avondmaal verordende Teekenen zijn Brood en Wijn. Ook hier dus is evenals bij den heiligen Doop het sacramentele teeken uit de natuur genomen, en wel uit die natuurlijke dingen, die tot de meest gewone behoeven. Water, brood en wijn behooren, althans in de landen waar Jezus optrad en waar het heilig Avondmaal is ingesteld, tot de gewone ingrediënten van van elke huishouding. Zelfs de arme man dronk in Israël toch wijn.

Let er nu op, dat de Heere geene boomcruchten kiest, en ook niet diervleesch neemt. In edel ooft zit veel rijker poësie dan in een stuk brood, en een tros muskadelruiven maken veel rijker effect dan een kan wijn. Toch kiest de Heere voor dezen geestelijken maaltijd niet dat poëtisch schoone als teekenen, maar het simpele brood en den gewonen volksdrank. Dat moet zoo, omdat het heilig Avondmaal niet thuis hoort in het Paradijs, waar de mensch van oof leelde, maar aangericht wordt in die beueling der zonde, waarvan de Almachtige sprak: „In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten.“ Brood is na het Paradijs dus het gewone, meest algemeene voedingsmiddel, en verschijft als zoodanig ook in het heilig Avondmaal. En is alsoo door brood de voeding afgebeeld, dan komt bij dat brood de wijn om de verhooging en verheffing des levens voor te stellen. Want „wijn“ heeft, naar de Schrift, deze bestemming, dat hij het hart verheugt, de gezonden levensgeesten weer opheft, en daardoor het leven siert. Waar nu Christus gekomen is, niet alleen om ons geestelijk leven te voden, maar ook om het geestelijk leven uit zijn ingezonkenheid op te heffen, komt als teekenen, naast het brood, ook de wijn, om deze verheffing en verhooging van het geestelijk leven af te beelden.

Daarentegen wordt bij het heilig Avondmaal niet evenals bij Israels offeraal vleesch aangeboden. En ook dit verdient onze aandacht, want op de Paaschtal stond vleesch; het vleesch van het geslachte lam. Zelfs stond dit vleesch van het geslachte lam op die tafel als afschaduwing van het sterven van Christus. Daarom mocht er geen been aan gebroken worden. Op zich zelf zou het dus zeer voor de hand hebben gelegen, zoo de Heere Jezus meer nog dan in het brood, juist in het vleesch van dat lam een teeken van zijn lijden en sterven had gezien, en er moet dus een reden voor zijn, waarom de Heere dit vleesch voorbij ging en alleen het brood nam; en dat wel op een oogenblik, waarop hij ongetwijfeld zelf, evenals al zijne discipelen, van het Paaschlamb had gegeten.

Dit nu hangt saam met wat we van de Sacramenten in het algemeen hebben gezegd, dat ze op de scheppingsordinantiën teruggaan; en in die schepping was het dier niet bestemd om door den mensch gegeten te worden. Eigenlijk zien we eerst na den Zondvloed het vleeschgebruik gewettigd. In het slachten van een dier ligt altoos iets tegennatuurlijks. Men moge dit niet zoo ontwaren als men met vleesch bijna nooit anders kennis maakt dan in den vorm van gebraden vleesch op den dach; maar men merkt dit wel terdege, als men een slachthuis binnentreedt of toeziet als allerlei geveulged gedierde gemoord wordt. En wat men ook van de Vegetariërs zegge, toegegeven moet dat zij wel terdege in onze maatschappij optreden, om dit besef van het geweldadige, dat in het dooden van elk dier ligt, levendig te houden en weer te prikkelen. Juist om dat geweldadige komt het geslachte dier dan ook in de offerande voor, en vormt in die offerande het hoofdbestanddeel. Er wordt ook wel koren, ook wel brood, ook wel een vlade geofferd; maar voorreest niet in alle offeranden; en ten tweede neemt toch altoos het geslachte dier de hoofdplaats in in alle offeranden van den eersten rang; met name in die offeranden, die rechtstreeks in rapport staan met zonde en schuld. Dan spiegelde zich in het leven van het dier het verzondigde leven van den mensch af; en in die offerande ziet en aanschouwt de offeraar, hoe zijn eigen leven verbeurd was; hoe zijn eigen bloed waarin zijn ziel is, moet vergoten worden; en hoe de dood is de bezoldiging der zonde.

Zoo was dus uiteraard het geslachte dier, en bij het Pascha bepaaldelijk het geslachte lam beeld van den Christus geworden, die als mensch plaatsbekledend voor ons in den dood zou gaan. Maar juist daarom kon dan ook het vleesch geen symbool in het heilig Avondmaal worden, omdat door Golgotha de afbeeldende offerdienst ten einde liep, en opging in hem die, als ons Pascha, en als het Lam dat de zonde der wereld droeg, aan het kruis zou sterven. Terwijl dus in het Oud-Testamenteel Pascha het lam het middelpunt op den dach vormt, en brood en wijn slechts bij dat lam bijkwamen, zoo wordt nu onder het Nieuwe Testament, de Christus zelf het middelpunt van den dach, en stelt hij brood en wijn niet meer in betrekking tot het Paaschlamb, maar tot zichzelf. Hij zelf is dus als het ongezonde Lam Gods bij elke Avondmaalsbediening tegenwoordig, gelijk hij tegenwoordig was bij de instelling ervan; en brood en wijn komen er slechts bij. Een punt daarom van zoo hoog belang, omdat reeds hierin de ontzaglijke dwaling uitkomt én van de Roomsche én van de Grieksche, én ten deele ook van de Lutherse kerk, die den Christus in brood en wijn zoeken, in stee van te belijden, dat de Christus als het ware Paaschlamb, buiten brood en wijn, ongerien en geestelijk aanwezig is, en het brood en den wijn slechts met zichzelf in betrekking stelt. De Lutherse kerk heeft wel besef

dat zulks niet zuiver was, en daarom de tegenwoordigheid des Heeren ook bij en onder de teekenen van brood en wijn beliden, maar door te zeggen, dat Christus „bij, onder en in“ die teekenen gevonden werd, verzuimde ze toch de grondfout der Roomsche en Grieksche kerk uit te zuiveren.

Hieruit volgt dat het recht verstand van de teekenen in het heilig Avondmaal geheel afhangt van het rechte inzicht in de verhouding waarin de Christus dit brood en dezer wijn tot zichzelf gesteld heeft. Ze vervangen den Christus niet, maar rekenen bij den Christus bij; juist zooals het bij de instelling van het heilig Avondmaal gezien werd, en juist zooals het onder het Oude Testament op elken Paaschdich was geweest. Op elken Paaschdich stond de schotel met het lam in het midden, en brood en wijn stonden daarnaast. En toen Jezus het heilig Avondmaal instelde, zat hij daar zelf en zijn jongeren zagen en hoorden hem, en het brood en de wijn waren deelen van de dach, dieer slechts bijkwamen. Juist wordt de lijn van het heilig Avondmaal dus alleen dan getrokken, zoo ook bij ons Avondmaal de Christus zelf tegenwoordig is als het heilige Godslamb dat geslacht werd, en zoo brood en wijn bij hem bijkomen, op hem wijzen en van hem getuigen. Doet nu de Roomsche, Grieksche, en ten deele de Lutherse kerk hieraan te kort, door de presentie van Christus in het brood en in den wijn te zoeken, toch dient eveneens opgemerkt, dat ook zij het heilig Avondmaal verkrachten, die iets dan brood en wijn zonder den Christus hebben. Evenmin toch als onder het Oude Verbond brood en wijn zonder Paaschlamb ooit Pascha maakten, evenmin kan er ooit onder het Nieuwe Verbond Avondmaal worden gehouden, zoo er niets dan brood en wijn is, en zoo de Christus zelf niet bij is. Dan ontbreekt er het Lam Gods, en hebben we wel teekenen, maar geen Avondmaal. Men zij dus onzerzijds met zijn bestrijding van Rome zeer voorzicht. Wie toch tegen Rome zich opmaakt, terwijl hij zelf een Avondmaal enkel met brood en wijn vert, verliest het; en dan eerst staat ge ook tegenover deze dwaling sterk, zoo ge zult een viering van het heilig Avondmaal bepleit, waarbij de Christus persoonlijk, zij het ook ongedien, zelf tegenwoordig is, en waar brood en wijn bij hem als het eigenlijke Lam Gods dat geslacht werd bijkomen.

Wat nu deze betrekking aangaat, waarin de Christus dit brood en dezer wijn tot zich zelf geplaatst heeft, hierbij hebt ge wel te onderscheiden tusschen drieërlei: 1°. tusschen wat dit brood en dezer wijn op zich zelf van den Christus afbeelden; 2°. tusschen wat het als gebroken brood en vergoten wijn van den Christus te zeggen heeft; en 3°. tusschen hetgeen het als gebroken brood en gedronken wijn u teekent van uwe betrekking tot den Heiland.

Worde elk dezer drie kortelijk toegelicht.

Met het oog op het brood heeft Jezus zelf gezegd: „Ik ben het brood des levens“,

en van den wijn: „Ik ben de ware wijnstok“. Het gaat dus volstrekt niet aan, om gelijke vele uitleggers deden, Jezus' sterke uitspraken in Johannes 6 geheel van het heilig Avondmaal af te scheiden. Als Jezus zegt: „Ik ben het brood des levens; indien gij mijn vleesch niet eet en mijn bloed niet drinkt, zoo hebt gij geen leven in u zelve; want mijn vleesch is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank; die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, die blijft in mij en ik in hem“, — dan gaat zeker teel, wie deze woorden rechtstreeks op het Avondmaal laat slaan, als ware hier sprake van een sacramenteel in zich opnemen van den Christus; maar vergist zich toch eventeer wie oordeelt, dat deze uitspraken niets met het heilig Avondmaal uitstaande hebben. Dit nu merkt men niet, zoolang men bij het Avondmaal alleen op het gebroken brood en den vergoten wijn ziet, want daarvan is in Johannes 6, althans niet in de eerste plaats, sprake; maar hiervoor gaat het oog aanstonds open, zoo men bij het heilig Avondmaal in de eerste plaats vraagt wat het brood, als brood, ook nog eer het gebroken is, en de wijn als wijn, ook nog eer hij vergoten is, ons van den Christus te zeggen hebben. Dan toch blijkt terstond, dat Jezus zelf voor zijn kerk zijn wil, wat brood voor het lichaam is, en dat het brood ook als zoodanig in het Avondmaal voorkomt. Geeft nu Jezus in Johannes 6 den algemeenen zin aan, waarin wij die voeding onzer zielen door hem hebben te verstaan, en komt hiervan in het heilig Avondmaal een bepaalde toepassing voor, dan is het duidelijk, hoe Johannes 6 ons wel terdege helpt, om het heilig Avondmaal te leeren verstaan. Ja, we gaan verder. Staat eenmaal vast, dat Johannes 6 den algemeenen zin aanduidt waarin het brood ook in het heilig Avondmaal is op te vatten, dan zijn we lang niet vreemd aan de gedachte, dat de Christus, die vooruit wist, dat en hoe hij zijn Avondmaal zou instellen, bij de keuze zijner woorden te Kapernaum ook wel terdege aan het heilig Avondmaal gedacht en zich daarnaar gericht heeft. Alleen daaruit toch verklaart het zich, dat hij in Johannes 6, niet enkel van zijn vleesch, maar ook van zijn bloed spreekt, en dit bloed laat drinken; iets, wat bij de voeding als zoodanig niet voorkomt. Wel toch laat het zich denken, dat men in het vleesch, dat men nuttigt, ook enkele druppelen bloeds, ongemerkt, over de lippen brengt, maar een maaltijd waarbij vleesch gegeten en bloed uit den beker gedronken werd, ware onder kanibalen mogelijk, maar in de ijne kiescheheid, waarmee Jezus steeds zijn beelden koos ondenkbaar. Met opzicht tot Johannes 6, zouden we dus liefst deze meening voorstaan: 1°. dat het niet rechtstreeks doelt op het sacramentele eten van den Christus en het drinken van zijn bloed; maar dat het 2°. wel terdege die algemeene betrekking tusschen het brood en den Christus aanduidt, waarop ook het geheim van het brood in het Avondmaal gebaseerd is; en 3°. dat de woorden waarin Jezus zich te Kapernaum uitdrukt

alleen daaruit te verklaren zijn, dat hij onder het spreken het oog ook op het Avondmaal had.

Hierdoor nu wordt de betekenis van het brood in het Avondmaal volkomen verklaard. Gij eet als mensch brood, omdat zonder voeding uw leven bezwijken zou; maar als ge het brood gegeten hebt, sterkt dat uw leven slechts voor een oogenblik; straks komt de honger weer; en hoe dikwijls ge dan ook het nemen van dit brood hernieuwt, eindelijk moet ge het toch opgeven; en eens komt de ure dat het brood u niet meer helpt; maar ge sterft. Dit was zelfs met het manna het geval geweest: „Uwe vaderen hebben het manna in de woestijn gegeten en zij zijn gestorven.“ Aardsch brood baat dus slechts voor een tijd en in schijn; wezenlijke hulpe is voor u, o mensch, bij dit aardsche brood niet te vinden. En hoe zou dit ook kunnen? Gij staat immers verre boven het plantenrijk, en hoe zou dan een vrucht van het plantenrijk uw inkomend menschelek leven duurzaam behoeven kunnen? Neen, wat u alleen redden kan is een macht en kracht van meerder dan gij zijt, en die daarom in staat is u op te houden. Daar gij nu op aarde het hoogste schepsel zijt, kan de aarde u deze kracht of macht niet opleveren, en moet dus het brood dat waarlijk redden zal, u wel uit den hemel toekomen.

Dat onderwees God zijn volk symbolisch in de woestijn, door hun het manna, d. i. een uit den hemel nederdalend brood te geven. Maar Israël verstond die onderwijzing niet. Het zag dit zinbeeldige brood voor het echte brood aan, en zoo stierven ze toch. Maar nu komt Jezus en zegt: Ik ben uit den hemel, en ik ben voor u, o mensch, dat wezenlijke brood, dat in het manna slechts afgeschaduwd was: „Ik ben dat levende brood dat uit den hemel is nedergeald; zoo iemand van dit brood eet, die zal in den ewigen tijd leven.“ Zoo blijft er dus geen zweem zelfs van onduidelijkheid meer over. Aardsch brood helpt wel om de vernielende macht, die ons wil doen verkwijnen en bezwijken, tijdelijk en voor een wijje tegen te houden, maar op den duur is er geen baat bij. In Christus daarentegen is ons een hemelsche kracht geboden, die macht heeft om de vernieling die ons bezwijken doet, daadwerkelijk te stuiten, te overwinnen en te niet te doen, met het heerlijk gevolg, dat we voor ewig aan de macht van het verderf ontkomen.

Dat de Christus, en niet het aardsche brood, dit doel treffen kan, ligt in den geestelijken oorsprong der zonde. School de zonde in het vleesch, dan kon een aardsch brood ons redden. Maar zoo is het niet. De zonde is een vorm die in de ziel knaagt en slechts van uit de ziel ons het lichaam verzwakt en aantast. Aardsch brood kan dus die nadeelge werking op het lichaam met temperen, maar kan nooit de ziel voor versterking bewaren. Dat kan alleen hij, die met goddelijk vermogen onze ziel zelve ondersteunen kan; in onze ziel zich laat

De martelaren.

XXIX.

ANGELUS MERULA.

In het land van Voorne ligt het stadje Heenvliet, in de vijftiende eeuw eene heerlijkheid voor de heeren van Kruijningen, Hazerswoude enz. Daar werd in 1530 Angelus Merula als postoor benoemd door den toenmaligen heer der heerlijkheid Joost van Kruijningen. De benoeming was toen geen vreemde meer. Het was bekend, dat hij de schriften des Nieuwen Verbonds in de grondtaal las en ijverig onderzocht. In den jare 1482 werd onze Merula, of zooda's hij eigenlijk heette Engel Willmsz. de Merle, geboren te Brielle uit aanzienlijke ouders. Dezen gaven hem eene goede en geleerde opvoeding. Aan de beroemde Hoogeschool van Parijs beoefende hij van zijn zeventien jaren lang de godgeleerdheid en het kerkrecht, tot dat hij tot meester in de vrije kunsten en licentiaat in de theologie werd bevorderd. Toen keerde hij naar zijn vaderland terug. In 1511 kwam hij als priester aan den Dons te Utrecht en later als kanunnik en notaris op Apostolisch gezag in zijne vaderstad. Van hier uit kwam tot den heer van Heenvliet de roep van Merula's godsvrucht en geleerdheid, van zijn ijverig onderzoek des Nieuwen Testaments en hij aarzelde niet, om, zoodra in zijne heerlijkheid eene vacature was, Merula te roepen. Achteen-veertig jaren was deze oud, toen hij den herderstaf over de gemeente te Heenvliet opnam en haar weidde in de grasge weiden van Gods Woord, dat hij ijveriger dan te voren onderzocht.

Nog de hope koesterende van velen zijner tijdgenooten, dat hij dienaar der Roomsche kerk kon blijven en de Heilige Schrift niet alleen prediken, maar ook daaraan

gehoorzaam zijn, bleef hij pastoor. Al de schriften voor en tegen de Hervorming, die van Luther en Eck, van Melanthon en Veronius las hij met aandacht en al meer en meer gingen zijne oogen open voor de dwalingen, waarin de Roomsche kerk door hare geestelijkheid werd onderwezen. Daar hij echter vreesde, dat, zoo hij zijne gemeente in eens dit openbaarde, hij zijnen invloed op haar zou verliezen, ging hij zeer langzaam voort met de ontdekking van de dwalingen der kerk, die hij diende. Hij maakte in het misboek ingrijpende veranderingen, predikte naar de Heilige Schriften en wist den heer Joost en het grootste deel zijner toehoorders te overtuigen van „vele onreinheden en dwalingen“ in de Roomsche kerk. Wordt buitensat gehoord van deze afwijkingen van den pastoor van Heenvliet, zoolang heer Joost en diens oudste zoon Jakob leefden, werd Angelus Merula rustig in zijn arbeid gelaten. Doch deze beide mannen stierven en werden opgevolgd door heer Johan, die zijnen pastoor aanklaagde bij de landvoogdes der Nederlanden, Maria van Hongaerje. In andere beginselen opgevoerd, zou heer Johan waarschijnlijk niet uit zichzelf tot zulk eene daad gekomen zijn, maar hij werd er toe aangezet door zijne bijgeloovige vrouw Jacobsa, hare broeder Maximiliaan van Bourgondie, stadhouder van Holland en Zeeland en de inkwisteur. Immers mocht hij zich niet onttrekken — zoo zeiden de bovengenoemde leideliden — aan het plakkaat van 1546, in 1550 hernieuwd, waarbij allen heeren op zware straffen de verplichting was opgelegd, om de ketterij te weren en den inkwisteur alle hulp, fauteur, bijstand en assistentie te verleenen in de vervolging der ketteren.

Den 30en Augustus 1553 kwam Christiaan de Waart, raad en procureur van het hof van Holland op last van de landvoogdes naar Heenvliet, om er onderzoek te doen naar de veranderingen door Merula in het misboek gemaakt. En enkele toehoorders van den pastoor te onderwerpen. Na alles wat tegen Merula scheen te pleiten op schrift gesteld te hebben, vertrok de Waart naar den Haag, waar hij het hof verslag deed van zijne bevindingen. Eenige maanden daarna, in 't begin van 1553 n.l., verscheen de onder-inkwisteur Franciscus Sonnius met zijn

gevolg te Heenvliet. Merula's huis werd onderzocht en uit de grondboeken, papieren en geschriften enige artikelen opgesteld, die Merula's ketterij moesten bewijzen. 't Baatte niet, of de grijs pastoor, voor Sonnius op den huize Wiclenstein ontboden en met de beschuldigingen in kennis gesteld, zich trachtte te verdedigen met een beroep op de Heilige Schrift en de kerkvaders. Want Sonnius zocht telkens naar nieuwe beschuldigingen en was zeer blij dat door nieuwe huiszoekingen verschillende aantekeningen waren te voorschijn gekomen, die genoeg bewezen, dat Merula de Heilige Schrift boven Rome's kerkleer stelde.

Waren er reeds 17 artikelen van beschuldiging tegen Merula door Sonnius opgesteld, daarbij voegde hij er nu nog 42 uit zijne predikatiën en 43 uit zijne aantekeningen op eenige geschriften. Bovendien gaf de inkwisteur last, dat hij op het slot Roversvliet zou gevangen gehouden worden. Niemand werd tot den grijsen gevangene toegelaten behalve zijn neef Willem Merula, die zijnen oom helpen mocht, daar hij zeer lijdende was.

Zes weken daarna werd Merula op bevel van Maximiliaan van Bourgondie en met toestemming en op verzoek van Johan van Kruijningen naar den Haag gevoerd, waar hij met Sonnius, Ruard Tapper den oppergeloofrechter en andere geestelijke personen vele samenkomsten en twistgesprekken hield. Vier jarenlang hield dit lijden en die strijd aan, en Angelus Merula had het moeilijk. Maar de Heere ondersteunde zijn dienstknecht en gaf hem met onoverwinnelijke welsprekendheid zijne geloofsbelijdenis te handhaven en zijne vijanden in de engte te drijven. Het volk stelde veel belang in den gevangenen martelaar en toonde dit op zekeren dag, toen het meende dat hij uit zijne gevangenis naar het hof werd gevoerd, om tot den brandstapel te worden veroordeeld. Een groote menigte kwam op de been en was vrij opoor. De geloofsrechter waren zeer verlegen met de zaak. Daar was hun n.l. veel aan gelegen om Merula niet te veroordeelen, maar hem tot afval en verloochening te brengen. Doch dit gelukte niet. De martelaar handhaafde zijne belijdenis,

Toen verzonnen zij eene list. Naar de strafplaats werd de gevangene gevoerd en hem daar voorgelezen wat hij bekend had, maar zoo gauw en zacht, dat de hardhorende man het niet verstaan kon. Had hij het kunnen hooren, hij zou verontwaardigd geweest zijn over de arglistigheid zijner vijanden. Want wat zij voorgelezen hadden was eene herroeping van de zoodanige ketterij, zij stelden dus Merula voor als een afvallige, dien zij hierom genade wilden bewijzen en tot levenslange gevangenis veroordeelen, nadat hij te Heenvliet zijn herroeping zou hebben voorgelezen in de kerk. In zijn kerk teruggeleid vernam de bedrovene van zijnen neef het bedrog. Hij was diep ontroerd over zoo snode handeling en werd ernstig ziek. Daarom werd hij vervoerd naar het Magdalena-klooster te Delft. Nawelijks was hij daar hersteld, of hij schreef een geschrift, waarin hij den op hem geworpen blaam van verloochening van zich trachtte af te werpen. Doch men liet hem niet toe dit geschrift openbaar te maken, men vervoerde hem naar Leuven, waar hij in een dampige, morsige cel bij twee krankzinnigen opgesloten werd, terwijl alle zijne vrienden — zelfs zijn neef — van hem verward werd. Ieder die eene medelijden met hem toonde, of van zijne lijdzaamheid en geloof spraken, ondervondte den toorn van den inkwisteur Tapper, die hem naar Leuven had laten brengen, om hem nauwer te kunnen bewaken en het gif, dat van hem uitging, te weren. Nieuwe beproevingen waren dus zijn deel. Zelfs werd het plan gevormd hem 's nachts in een zak te verdrinken. Doch niets kon Merula tot afval brengen, door Gods genade. Van Leuven werd hij naar Lessies, in Henegouwen, en daarna naar Bergen gebracht om te beproeven of hij op een dier plaatsen kon overgehaald worden om de waarheid te laten varen. Vruchteloos. Eindelijk werd hij te Mons door zijne rechtters als een wederafvallige veroordeeld, om verbrand te worden. Doch eer zijn vonnis den 26sten Juli 1557 aan hem voltrokken kon worden, stierf hij zacht en kalm zich Gode in den gebede opdragende. Hij was 75 jaren.

DE GAAY FORTMAN.

opnemen; en in de ziel zelve een steunpunt des levens wil worden. Zoo toch doordt hij de kiem van de vernieling in ons. Zoo redt hij ons geestelijk leven. En door de redding van ons geestelijk leven redt hij ten slotte ook ons lichaam, en voert het op tot een staat van heerlijkheid, die aardsch brood ons nooit had kunnen schenken. En overmits dit nu zonder zijn vleeschwording niet had kunnen plaats grijpen, „zoo is hij ook zelf ons vleesch en ons bloed deelachtig geworden, opdat hij door den dood te niet zou doen dengene die het geweld des doods had, namelijk den Duivel.“ Vandaar dat er zonder „zijn vleesch en bloed“ voor ons geen gemeenschap met den Middelaar is; dat hij eerst door vleesch en bloed aan te nemen de gestalte verkreeg, waarin hij de voeding onzer ziel kon tot stand brengen; en dat alsoo niet de Zone Gods, maar eerst de in vleesch en bloed verschenen Middelaar voor ons geworden is, wat we als spijzen ten eeuwigen leven behoeven. Van den wijn hetzelfde te herhalen ware nutteloos. Ook de wijn toch kan wel een tijdelijke verheffing van onzen geest te weeg brengen en zoo vreugde in het hart brengen, maar slechts voorbijgaande, en, helaas, zoo licht verleidende tot zonde. De aardsche wijnstok is daardoor voor het geslacht van de kinderen der menschen evenzeer een vloek als een zegen geworden. En daarom plaatst Jezus nu tegenover dien aardschen wijnstok *sichelen*, als de echte ware wijnstok, omdat alleen uit hem die levensverheffing kan worden ingedronken, die metterdaad heel onzen persoon als mensch verheft, ons troost, en maakt dat we ons over den weedom des harten henenzetten.

Nu echter komt in de tweede plaats, dat brood en deze wijn in het heilig Avondmaal niet enkel voor als zoodanig, maar in een bepaalde gestalte. Het brood wordt *gebroken* en de wijn wordt *vergoten*. Het brood strekt dus ook wel tot voeding en de wijn tot verheffing; maar toch op dat *gebroken* zijn van het brood en dat *vergoten* zijn van den wijn valt de nadruk. Op zichzelf had ook zonder dat *gebroken* en *vergoten* zijn van den wijn school dus het beeld des doods reeds van nature. Doch hierop wijst de Heere ons in zijn Avondmaal niet. Neen, hij neemt bij het Avondmaal dat brood en dien wijn gelijk ze daar op den disch staan, en hij neemt ze naar het gebruik, dat aan dien disch voor brood en wijn in zwang was. Immers dat *gebroken* van het brood was niet iets opzettelijks, wat Jezus nu voor het eerst of wat Jezus alleen deed. Elk huisvader brak aan den Paaschdisch de *Mazoth*, die men nu nog onder den naam van Joodsch Paaschbrood in onze groote steden zien kan. Deze groote, platte, ronde, ongezuurde brooden, waren er op *aangelegd* om gebroken, en in stukken rondgedeeld te worden. Sijden kon men ze niet, en voor één persoon was zulk een brood te groot. En zoo ook werd de wijn niet toen pas door Jezus, maar aan *elken* Paaschdisch vergoten, doordien uit één beker, die rondging, allen saam dronken, en deze beker tot vijfmaal gevuld werd. Dit herhaaldelijk vullen van den éénen grooten beker, te midden der plechtige stilte, maakte ook door het ruischen van den wijn indruk, en het is hierop dat Jezus doelt, als hij den beker opneemt en daarbij spreekt van „zijn vergoten bloed.“ Heilige, goddelijke eenvoud is dus in deze instelling, nog veel meer dan wij vermoeden, die in het dagelijksch leven aan geen breken van het brood, noch aan dat plechtig uitgieten van den wijn gewoon zijn. Maar voor de discipelen, die gedurig het brood braken, en aan die plechtige gieting van den wijn gewoon waren, was er in het heilig Avondmaal letterlijk niets bijzonders. Alles ging geheel gewoon toe. Alleen maar, toen het nu aan het breken toekwam, lei Jezus op eenmaal in dat gewone broodbreken een peilloos diepe betekenis, en evenzo in dat gieten van den wijn den beker een nameloos diepen zin. Nu toch wierp hij op dat brood de *schaduw van zijn eigen lichaam*, op dat breken van het brood de *schaduw van zijn kruis*, en als de wijn wordt uitgegoten doet hij ons in dat uitgieten van den wijn het ruischen hooren van zijn bloed dat vergoten wordt voor veler zonden.

En hierbij komt dan nu nog in de derde plaats, dat Jezus dit brood en dezen wijn ronddeelt, aan zijn jongeren geeft en hun gebiedt, dat ze die zullen *eten en drinken*. Het is dus ook een *gegeten* brood en een *gedronken* wijn, waarop geleet moet, want eerst in dat eten en drinken wordt de heilige symboliek voleind. Eten toch of drinken is: een ons eerst vreemd bestanddeel in ons opnemen, en nu goddelijke bewerking ondergaan, dat het met en door goddelijke zegen in ons eigen vleesch en bloed wordt omgezet. „Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, die blijft

in mij en ik in hem.“ Hier is dus een heilige teekening van de allerinnigste gemeenschap, waarin goddelijke werking ons met dien Christus en den Christus met ons brengt; mits, en dit worde nooit uit het oog verloren, niet met dien Christus in het *afgetrokken*, maar met den Christus, die *vleesch en bloed* heeft, d. i. met den Middelaar na zijn vleeschwording; en wel met den Middelaar die zich als het Lam Gods voor ons in den dood heeft gegeven, d. w. z. met hem die zijn vleesch voor ons breken, zijn bloed voor ons vergieten liet. De betrekking waarin de Christus bij het Avondmaal dat brood en de wijn tot zichzelf plaatst, is zoodoende doorzichtigbaar als glas geworden.

Hij zelf is bij dien disch het *Lam Gods*, maar hij voegt aan zichzelf brood en wijn toe, in dezen drielei zin: *Ten eerste* dat in dat brood en dien wijn zijn beeld ligt. Hij is het brood des levens en de ware wijnstok. *Ten andere* dat in het breken van dat brood en het vergieten van dien wijn het beeld van zijn sterven ligt. *En ten derde* dat het eten van dat brood en het drinken van dien wijn de vereeniging afbeeldt en de gemeenschap afschaduwt, waarin hij treedt met de zijnen.

KUYPER.

„Laat u doopen.“

En nu, wat vertoelt gij? Sta op, en laat u doopen, en uwe zonden afwassen, aanroepende den naam des Heeren. Hand. 22: 16.

Nog altoos zijn er Christelijke *pariahs* in ons land.

Pariahs noemt men in Indië lieden die niet ingelijfd zijn in een heiligen, sociaal kring of kaste. En zoo is Christelijke *pariahs* een niet ongeschikte naam, om die verwaarloosden aan te duiden, die te midden van een Christelijke omgeving nog altoos *ongedoopt* voortleven.

Let op die bijvoeging: te midden eener Christelijke omgeving.

Want natuurlijk als ge huisgezinnen binnentreedt, zoals ge die vooral in onze grotere steden bij honderdtallen vinden kunt, waar nooit meer geboden wordt, waar niet de Heilige Schrift stelselmatig gesproken wordt, en de levensleus weer als in Noachs dagen werd: „Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij“, dan komt het niet in u op naar den heiligen Doop te vragen. Eer stuit het u dan, zoo ge hoort, dat ook uit zulk een gezin nog een kind naar de Doopvont werd gedragen, of zoo het een rijk Menonietengezin is, op later leeftijd naar den Doop ging.

Immers tusschen zulk een gezin en den heiligen Doop bestaat niet de minste gemeenschap. Zulk een levenstoestand en de heilige Doop vloekt. En zelfs het feit der erfvaring, dat soms ook uit zulk een gezin nog een enkele tot bekeering kwam, ontnemt niets aan het oordeel, dat zulk een erger dan Heidschek gezin door zijn spelen met den heiligen Doop over zich haalde.

Ook hiervan geldt het: „Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten.“

Dezulk noemen we dan ook geen „Christelijke pariahs“. Het zijn eenvoudige huisgezinnen, die geheel en al van den Christus zijn afgevallene, die met het lichaam van Christus ganschelijk gebroken hebben, en daardoor in goddeloosheid conditie verkeerden, dan de Mahomedanen in Arabië of de Heidenen in China.

Neen, Christelijke „pariahs“ zijn die enkele ongedoopten, die nog hier en daar in overigens Christelijke kringen worden aangetroffen, en aan wier ongedoopten staat hoe eer hoe beter een einde moet worden gemaakt.

Zijt gij zeker dat ge *gedoopt* zijt?

Noem dit geen vreemde vraag, want, helaas, er zijn er maar al te velen, die allerlei dingen aan hun anders gevraagd hebben, maar nog nooit informeerden naar hun eigen Doop.

Nieuwsgierig is men anders genoeg, en soms durft men tot onbescheidenheid wendens toe alles aan zijn ouders vragen. En het is dus niets dan onverschilligheid omtrent uw eigen Doop, zoo ge nog nooit onderzocht, waar, wanneer en door wien ge gedoopt zijt.

Eigenlijk moesten de kerken nog als vandoen *doopakte* afgeven.

Vroeger deed men dit, toen er nog geen Burgerlijke stand was, en men dus geen geboorte-akte kreeg. Men werd toen bijna altoos op den dag zelf gedoopt, waarop men geboren was, of althans kort daarna, en zoo deed de *doopakte* toen dezelfde dienst, dien thans de geboorte-akte doet. In de spreekwijze: „iemanden doopceel lichten“ is hier de heugenis nog van over.

Maar toen de geboorte-akte kwam, was de doopceel voor een later huwelijk of een mogelijke erfenis niet meer noodig; en toen vroeg men er niet meer om.

Een tijdlang teekenden toen ook vaders de doopceelen in hun huisbijbel op. In elk gezin had men een grooten folio-Statienbijbel met wit papier er voor, en daarin teekende men zijn eigen *Genesis* en de *Genesis* van zijn geslacht aan.

„Genesis“ toch betekent de geboorten en beginselen en aanvang van de dingen. Gelijk er dan ook in Genesis telkens bij staat: „Dit zijn de geboorten, d. i. de Genesis, van Noach, van Abraham“ enz. En zoo nu boeken onze vaderen bij de Genesis van de Heilige Schrift, de Genesis van hun eigen geslacht en persoon en teekenden in hun bijbel aan, waar en wanneer ze geboren waren; waar, wanneer en door wien ze waren gedoopt; door wien, met wien en waar ze gehuwd werden; en ten slotte waar en wanneer hun lieven sterven en begraven werden. Een kostelijke, een heilige, een historische gewoonte, die hoe eer hoe beter in al onze gezinnen moet worden hersteld; met invoering van alle reeds gestorvenen, die men zich nog herinneren kan. Voor elk gezin een geslachtboek. Niet slechts voor de mannen van adel, maar ook in het gezin van den werkmans. Want immers ons geslacht is een deel van ons eigen leven; de wortel waaruit we gesproten zijn.

Dan behoefde de vraag: „Zijt ge wel gedoopt?“ nooit meer gedaan te worden. Dan wist men zulks, en stond het te boek.

meer weken moet het „ongedoopt“ zijn“ dus afgekeurd. Doch hierin schuilt, naar de usantie onzer ingezonden tijden, nog geen *opzettelijk* verzuim, daar nog altoos verreweg de meesten in dat venster verkeeren, dat er voor de 3de of 4de levensweek van geen Doop sprake kan zijn.

Erger daarentegen wordt het, zoo ook die thans verkeerdelijk aangenomen termijn van een maand of iets daarboven, overschreden wordt. Dan loopt het op een half jaar. Straks op een jaar. En is men die grens eenmaal over, dan wordt het uitgesteld en altoos weer uitgesteld, tot men ten leste kinderen van 3, 5, 7 en meer jaren vindt, die nog altoos ongedoopt rondlopen. En dat niet, omdat men tegen den kinderdoop is, maar omdat men slordig leeft en het heilige niet acht, en in al zulk verzuim geen zonde ziet.

Daar komt nu allengs wel beterschap in, want zeer groot is het aantal van zulke kinderen, waarbij, na de gebeurtenissen der Separatie en der Doleantie, de Doop is ingehaald.

Maar toch er verkeeren nog altoos geheele scharen van kinderen in zulk geval; veel meer dan men waken zou; en op deze allen moet gewerkt, dat de Doop hun zoo spoedig mogelijk worden toebediend.

Soms is hierbij armoë, soms pure slordigheid, soms dieper zonde, soms kerkelijk bezwaar in het spel geweest.

Armoë, als in het schamele gezin de bevalling der moeder de laatste penning uitputte; en er geen fatsoenlijk kleed voor de moeder is, om het kind te gaan, en ook het kindeke geen Zondagkleedje heeft om ten Doop gepresenteerd te worden.

Toestanden waar het hart bij schreit; waar broederen diakenen wel een helpende hand mochten bieden; en waar nooit anders dan met diepen weemoed aan mag gedacht worden; maar die toch nooit het verzuim van den Doop verontschuldigen.

Handelde men toch Gereformeerd, en liet men zijn kindeke terstond na de geboorte doopen, op Zondag of in de week doopen, dan verviel heel dit bezwaar vanzelf, en zou er geen Doop verzuim worden.

Niet zelden is dit beroep op zijn armoë, dan ook niets dan een voorwendsel om „pure slordigheid“ te bedekken.

Men kon wel, en het zou ook wel, als men maar wilskracht had, zich meer gewend had aan een geregeld leven, en de kunst verstond om een vast besluit te nemen. Dan toch zou het reeds terstond bij de geboorte vaststaan: Dan en dan gaat het kindeke ten Doop, en dat besluit zou worden uitgevoerd.

Maar helaas, die wilskracht, die vastheid van leven ontbreekt in zooveel gezinnen. Men leeft bij den dag. Men leeft gedachtenloos. Men drijft af naar den stroom der dagelijksche veelvuldigheden. En zoo is uitstellen regel. Van uitstellen komt vergeten. En dan is er ten slotte geen enkele prikkel meer, die tot plichtsbetrachting drijft.

Ook zonde is niet zelden een verhoeding voor den Doop geweest.

Het is dat het kindeke in zonde van onrecht verwekt of ook geboren was, zóet dat het zondig wangedrag van den man, aan het opgaan ten Doop in den weg stond.

Nu kan wie een menschelek hart heeft, die schamte in het vrouwelijk gemoed beide malen verstaan; maar toch mag ze nooit in die mate toegelaten, dat ze den Doop verhinderen zou.

Ook wie geloof kan struikelen, valt vallen zelfs, maar hierin is het kindeke niet schuldig, dat het niet uit dien val zich met verbijzing der ziele weer tot zijn God verheft, en juist het heilige zoekt.

En waar de zonde van den man, in dronkenschap, ruwheid of ongelooft, het opgaan ten Doop pijnlijk maakt, daar bedenke de vrouw haar zonde, hoe ze tot het huwelijk met zulk een man kwam, en bekenne ze voor God, hoe juist onder zulk een man en vader, haar kroost aan den heiligen Doop nog te sterker behoefte zal hebben.

Het ongelooft van den man, ook al is hij zedelijk braaf, valt onder hetzelfde gezichtspunt. Dan vindt zulk een man den Doop een kinderachtig, ijdel iets. Hij wil niet mee. Soms zelfs legt hij moeilijkheden in den weg. Maar ook dit verontschuldigt de moeder niet, noch ontslaat haar van haar plicht. Zij moet in het heilige optreden, niet als de man zelf het doet, maar juist als de man in gebreke blijft. En ook hier geldt het: Waarom gehuwd met een man, die den Christus Gods niet beleeft! En nu gij er mee gehuwd zijt, moet nu niet alles gedaan, om uw kroost juist zeer nauw, en dus wel allereerst door den Doop, aan het heilige te verbinden?

Iets anders is verzuim van den Doop om kerkelijke bezwaar.

Soms woonde men te ver af. Soms kon er geen dienst des Woords en der Sacramenten zijn. Droeve toestanden, die aan uw God bekend zijn, en uniet schuldig zullen stellen, zoo ge er geen zonde in menst, en dus zoodra er Doop te verkrijgen is, dien Doop ook voor uw kindeke zoekt.

Aan dit laatste toch hangt ten slotte alles. Het verzuim moet ingehaald. Onze Christelijke pariahs moeten allengs geheel verdwijnen. Verdwijnen onder de kinderen.

Maar verdwijnen ook onder de volwassenen. Niet om maar een ieder te doopen, maar wel om te doopen al wie op den Doop recht heeft.

En daarom mocht het zijn, dat iemand van meerdere jaren dit las, die nog ongedoopt voortleefte, en uit schaamte nog altoos den Doop niet gezocht had, dan bekeere hij zich van dezen doolweg en zoek hoe eer hoe beter het heilig Sacrament.

KUYPER.

Amsterdam, 14 Nov. 1890.

In het Synodaal genootschap heeft bij de leden van dat genootschap in de Nijmeegsche, Sneekse en Haarlemsche afdeeling een stemming plaats gehad voor de verkiezing van kerkelijke waardigheidsbekleeders, en deze stemming heeft tot de uitkomst geleid, dat de dusgenaamde „Orthodoxen“ van alle gading gelagen zijn, en de Modernen het pleit wonnen.

Hierin ligt niets bevreemdends.

Te Amsterdam, te Rotterdam, in Den Haag, en schier in alle plaatsen van eenige betekenis zou men aanstonds dezelfde uitkomst verkrijgen, indien de ongelooftige elementen goed vonden aan de stemming deel te nemen.

Hier, te Amsterdam b. v. rekent het Synodaal genootschap, dat het uit ruim 160,000 leden bestaat. Van deze 160,000

echter nemen aan het kerkelijk leven nooit meer dan een 20,000 deel, en de overige 140,000 laten of nooit iets van zich hooren, of komen eerst uit hun hoek, als er gedoopt, getrouwd of beedeeld moet worden.

Gevolg hiervan is, dat bij stemmingen voor de kerkelijke waardigheidsbekleeders stellig konden opkomen 30,000 stemgerechtigden, en dat toch bijna nooit meer dan *ten tiende* hunner aan de stembus verscheen; gevolg waarvan is dat de verkozen personen zelden met hooger stemmental dan van 1600 à 1700 uit de stembus komen.

De eenigen die van de overzij nog aan de stemming deelnamen, zijn de volgelingen van de H. H. Berlage, Ternooy Appel en Laurillard, die dan saam een 1000 stemmen uitbrengen. Weet men nu dat op 10,000 zielen ongeveer 5000 mannen en 5000 vrouwen zijn, en dat van deze 5000 mannen ongeveer de helft het 20ste jaar achter zich heeft, dan kan men narekenen, hoe deze 1600 stemmen van orthodoxe en deze 1000 stemmen van moderne zijde, saam nog geen 3000, niet veel meer dan 15000 zielen vertegenwoordigen; iets wat met de tijdelijke thuisblijvers wegens ziekte of afwezigheid vermeerderd, en nogmaals met vier vermenigvuldigd, den kring die kerkelijk meeleefte niet boven de 20,000 brengt.

Bovendien is dit cijfer ook op andere manier waarschijnlijk te maken.

Gelijk men weet is de kring der Doleerenden te Amsterdam, voorzover het personen geldt, die zich met name angaven als de Reformatie van het Instituut goedkeurende, ongeveer 20,000.

Na wordt er en bij de Genootschapsleden en bij de Doleerenden elke maand gecollecteerd voor het Christelijk onderwijs. Hierbij mocht nu verwacht dat de Genootschapsleden voorzover zij dit Christelijk onderwijs van harte steunen, maandelijks veel grooter som zouden saambrengen, dan de Doleerenden.

Om twee redenen.

Vooreerst, omdat de Doleerenden, op enkele families na, meest tot de kleine burgerij en den werkmansstand behooren; en ten andere, omdat de Doleerenden voor kerkbouw, kerkdienst, traktement en diaconie toch reeds zooveel hadden op te brengen; terwijl omgekeerd tot de Synodale lieden de rijkste millionairs van Amsterdam behooren, en zij voor de kerk zoogoed als niets hebben te offeren.

Desniettemin leerde de uitkomst dat de collecte voor het Christelijk onderwijs bij de Doleerenden meest pl. m. 1/90 per maand bedroeg, terwijl door de Genootschapsleden dikwijls nog geen 1/700 werd saamgebracht.

Ook dit toont derhalve dat de kring van Amsterdams burgerij die onder het Synodale régime kerkelijk meeleeft, althans *niet* groter kan zijn dan de kring der Doleerenden; en voor zijn orthodox deel stellig nog kleiner is.

Doch hieruit volgt dan ook, dat er te Amsterdam een bevolking van p. m. 150,000 dusgenaamde Protestanten overblijft, die kerkelijk niets is, geboren wordt en sterft zonder onder het Evangelie te komen, en voortleefte zonder zich om de kerk van Christus in iets meer dan oppervlakkigen zin te bekommeren.

Siel dus, dat deze massa het eens in den zin kreeg, om uit welke beweegreden dan ook, aan dat kerkelijk leven deel te gaan nemen, dan is het wiskunstig zeker, dat de ongelooftigen in het Synodaal genootschap niet alleen de overwinning zouden behalen, maar de orthodoxen geheel zouden verpletteren.

De orthodoxen, in het Genootschap zouden ruim 3000 stemmen kunnen halen en de ongelooftigen van alle gading konden er minstens 20,000 tegenover stellen.

Niemand wijte dus wat te Haarlem en elders gebeurd is aan de Doleantie.

Met of zonder Doleantie, hebben de ongelooftigen in de Genootschapskerk sinds 30 jaren verreweg de overhand. En al wilden de Christ. Geref. en de Doleerenden, zich met de orthodoxen in het Genootschap als één man tegen de ongelooftigen stellen, toch zou er geen denken aan zijn, dat zij ze versloegen, zoodra ze hun macht wilden toonen en gebruiken.

En dit nu maakt juist den antichristelijken en leugenachtigen toestand van het Synodaal régime zoo schitterend openbaar.

Want, ja in tal van plaatsen heerscht de orthodoxe er nog, maar slechts bij de gratie van de onverschilligheid der Godloochenars, en tot den ontzettenden prijs dat ze deze Godloochenars in hun „Christelijke kerk“ dalden en ceren.

— C. KUYPER —

Op zeer natuurlijke wijze drijft ook onze tijd veler verbeelding weer uit naar eschatologische dwepeij.

Dat was steeds zoo in den loop der eeuwen.

Zoolang de stroom van het kerkelijk en buitenkerkelijk leven kalm en rustig voortkabbelt, richt zich de kracht van het geloof op de werkelijkheid; arbeidt in de spanning der liefde aan de schoone taak, om veel ellende door een leven in meerder vreugd te vervangen; en richt des Christens hoop zich op de hemelsche schatten, die te zijner tijd openbaren zal de Wortel Davids, hij die zit op den troon der heerlijkheid.

Maar komt er voor zonneschijn regen; slaat het weer om; steken de stormen op; en gaan de orkanen loeien, dan wordt het rustig geloof verschrikt, de liefde siet zich beperkt in het veld van haar arbeid, en de hoop voelt zich geperst en gedrongen, om zich niet enkel de hemelsche schatten als haar erfenis voor ogen te stellen, maar ook heel het werkelijk leven in haar pantsier te vlechten.

Dan slaat men de profetieën, dan slaat men de redenen van Jezus over zijn toekomst, dan slaat men de brieven aan de Theessalonicenzen, dan slaat men de Openbaring van Johannes op, en de zoekende, vorschende geest put zich uit in vindingrijkheid, om de tijden die we doorleven, met die profetieën en openbaringen in verband te zetten, en op grond van dit ondersteld verband, met jaar en dag de wederkomst des Heeren te voorspellen, of althans het ingaan van de voortteekenen, die zijn toekomst zullen inleiden.

Zoo was het in de eerste eeuwen, toen het zwaard van Rome keizers zoo ontzettend bang op de kerken drukte. Zoo was het slag op slag in de Middeleeuwen, als krijg en pestilentie de volken opjooeg uit hun rust. Zoo was het in de dagen van Napoleon. En zoo is het thans weer.

Men weet dit van de *Letter Day Saints*, die indertijd naar Afrika togen, om aan de Kaap de Goede Hoop de komst van Christus te verbeiden. Tot op zekere hoogte weet men dit van bijna alle groepen, die zich sinds een halve eeuw meer spirituaal ontwikkelden. Maar toch is geen hunner hierin zoo ver gegaan als Charles T. Russell.

Diens denkbeelden vindt men ontwikkeld in een geschrift, getiteld: *Millennium Dawn*, verschenen in twee delen, waarvan het eerste heet *Plan of the ages*, en het tweede *Time is at hand*, d. w. z. „Het plan der tijden“, en „De tijd is nabij“. Elk dezer delen omvat een kleine 400 bladzijden, en het werk vond zoo ongelooftijken aftrek, dat er van het eerste deel nu reeds 170,000 exemplaren in den handel zijn gebracht. Een cijfer, waarvan men de betekenis dan eerst recht gevoelt, zoo men weet, dat Engelsche uitgaven in den regel slechts in 10,000 exemplaren gedrukt worden.

Volgens Charles T. Russell nu is in 1874 de laatste periode begonnen, die 40 jaren duren moet, en staat dus in 1914 de groote gebeurtenis, die het aanschijn des aardrijks veranderen zal, te wachten.

Blijkbaar geloofte Russell wat hij schrijft, hij voert er z. i. voldoende en aldoende berekeningen en bewijzen voor aan; terwijl op waarlijk talentvolle wijze een poging is gewaagd, om de politieke, sociale en kerkelijke toestanden en partijverhoudingen van het oogenblik met de bijondere uitspraken van de Heilige Schrift in verband te zetten.

Ook hieruit blijkt weer, hoe in deze pogingen een noodzakelijke actie van den menschelijken geest openbaar wordt, die onder gelijke omstandigheden onveranderd tot hetzelfde resultaat leidt, en zich door niets laat tegenhouden.

Het is ook hier weer dezelfde verzekering, als waarmee in de Middeleeuwen het jaar van 's Heeren wederkomst berekend werd, zóó zelfs dat velen destijds hun bezittingen verkochten, daar toch het einde der wereld nabij was. En of nu al deze even stellige berekeningen uit de Middeleeuwen, uit de dagen der Reformatie, van het einde der 17e eeuw en uit de dagen van Napoleon, slag op slag door de uitkomst zijn gelogenstraft, toch laat Russell zich hierdoor geenszins ontmoedigen, om op zoo mogelijk nog stelliger toon de evolutie van het Godsrijk aan de jaren 1874 en 1914 te binden. En wel verre van ons hierover te verwonderen, zijn we er veelteer zeker van, dat als ook 1914 zal zijn voorbijgegaan zonder eenige merkbare verandering in den bestaanden toestand te brengen, over 50 of meer jaren wederom een tweede en derde Russell zal opstaan, die met volkomen dezelfde zekerheid ons het jaar 1964 of 1984 of welk jaar ook, als het jaar der beslissing, met den vinger zal aanwijzen.

Eensrijds spreekt dan ook in alle deze pogingen iets uitnemends. Het is toch niets anders dan de onvoldaanheid van den geest met het bestaande, die gevoegd bij een onwrikbaar geloof aan de waarheid der Schrift, nu reeds zoekt in te leven in de dingen die komen zullen; daardoor onaanvaardelijk wordt voor het heden; en er zoo toe komt, om zich steeds rebeler en preciezer in de toekomstige dingen thuis te zetten.

Drie uitnemende bestanddeelen mogen nimmer in deze richtingen vorden miskend. Het zoeken van een beter vaderland. Het onverbidde vasthouden aan de Heilige Schrift. En het vast geloof aan de wederkomst des Heeren.

Toch mag daarom het oog niet gesloten voor de dwaling die steeds in deze geestesrichting insloopt.

Die dwaling nu bestaat in hoofdzak hierin, dat ze in de goddelijke trias van *Geloof, Hoop en Liefde*, aan de *hoop* een eenzijdig overwicht geeft, waardoor het *geloof* en de *liefde* van hun plaats worden gedrongen.

Roeping van den Christen is, om in de kracht des geloofs en der liefde, zoolang het God belijft, den bangen strijd in dit werkelijke leven voort te zetten, op dit werkelijke leven in te werken, en in dit werkelijke leven zijn God te verheerlijken, ook al moet het gaan door de martelaarskroon.

En wel kan geen kind van God daarbij de bezieling der *hoop* derven, ook niet van de *hoop* in dien concreten zin, dat eens het gelaat des aardrijks al veranderd worden, de Christus werken om alle profetie der Schrift vervuld worden; maar dit alles heeft de Vader voorspoort „tijden en gelegenheden“ aangait in zijne eigene macht gesteld, en de precisiesheid der profetie kan niet van te voren, maar zal eerst van achteren worden ingezien, naar het woord van Jezus: „Nu zeg ik het u eer het geschied is, opdat wanneer het al geschied zijn, gij bekennen moogt dat ik het ben.“

De uitkomst heeft dan ook geleerd, dat deze richtingen steeds onbekwaam zijn gebleken, om iets duurzams tot stand te brengen. Altoos weer heeft de uitkomst

al zulke begeheden“ is na de eperk van zinking van al mag niet zenden bij dweepten, e zijn opgesta vloed op hu altoos op te steeds te loedere kerkelij minder dat, allerlei dwalbelijdenis.

Zij men deze illusie zijn hode.

Ongetwijf hierin gelij thans leven beartissen. bijna demor de swakheid van Afrika i keer in Japan Joden, het het weer op zijn ongetwij ongemeenen den loop d dat het Go plooiing van uit zijn raads

Maar wie i hand, zich a van Gods r moet vervall ding van an het vervullen ten; door o buiten gevec loopen, dat steeds met d was, ten slot met 'en gees

Wat begon en wat vree Munster opge

Stunts in Al en vleeschli versch in iel

Er wordt, i bedenkning ge den naam van

Het is toch elk Calvinist het zich noien zeer is het or een mensche den naam v met dien naa gevaar loopen voor zijn

Terecht hel van Calvinist er een andere handen was. ze zich bijna politiek terre

Maar dit hi werd naar e politiek en o theologisel ting zoo aand is uitgegaan.

„Gereformeerde beteekent hist stelde vorm evenmin kwa sociaal of wet nog te sterker denkt in der meerd“ allec

formatie me der Hervormi in haar algem

Dit noopte aanvankelijk t Calvinisten te genoeg ons de andere z digd zijn m zich naar Lu zels van Lu te spreken, v naam van He meerden geho

Doch dit i genheid voor dat, niet tot staatkundig, i schappelijk le daarvoor in E teinen en Pur eensdeels te ons onbruikba

Wil men d in de wereldl gebied zich be waarvoor Calv zien we niet i dien van „Cal bezigen zal.

Zels zoude keus meer, l Reeds drie ee en tegenstand anderen naam sel te bezigen.

Het gebruik critiek men hi gebruik gaat t Wilt ge kor ge in algeme in zijn werel aanwijzen, da woord „Calvin een ieder. Er

Al sluiten v schaduwrijde, dezen naam, o we er niets be

„Gereformeer